

naj ono meče svoje zeleno-strupene klerikalne pušice.

Bilo je namreč lanskega leta meseca septembra, ko se je v Rihemberku na Goriškem odkrila spominska plošča pesniku Simonu Gregorčiču v spomin njegovega bivanja v rihemberški občini. Za to slavnost se je sestavil pripravljalni odbor, ki je takoj v začetku došlo, da sodelujejo pri slavnosti vsi domači zbori ne glede na stranke ali prepričanje.

Tako dogovorjeno, drugače storjeno. — Znanemu župniku Strancarju ni bilo po volji, da nastopijo pri odkritju rihemberški napredni pevci, zaradi česar je povzročil, da se naprednjaki slavnosti niso aktivno udeležili.

Uspeh teh spletkarj ni izostal. Na dan odkritja spominske plošče so nastali škandali, da so morali klerikalni slavilci program po silii zaključiti.

Sedaj vam nastopi „Slovenec“ pobratim, brhka „Gorica“, ter vlije v uvodnem članku z dne 3. septembra lanskega leta celo golideo gnojnice na osebe, ki so se najbolj trudile, da bi slavnost čim lepše uspela v čast neumrlemu pesniku, v čast rihemberškim slavilcem, bodisi te ali one stranke.

Ta gnojnica je veljala v prvi vrsti rihemberškemu učiteljstvu! Očitano se je temu, da je uprizorilo vso demonstracijo, da je celo šolske otroke dovedlo do tega, da so se udeležili te demonstracije. Tako je pisala „Gorica“. V potrditev vsega tega so se vlekli v listu skozi tedne članki, hujškajči šolsko oblast naj nastopi disciplinarno pot proti rihemberškemu učiteljstvu, češ ono je krivo vseh škandalov o priliki omenjenega odkritja.

V svoji škodoželjnosti si je domišljalo, to klerikalno glasilce gorisko, da je s temi napadi in hujškajči že obglavilo učiteljstvo v Rihemberku. A zgodilo se je, kar se je moralo zgoditi: Kdor drugim jamo koplje, sam pade vanjo.

Učitelji Plesničar, Možina, Bric so vložili proti „Gorici“ tožbo zaradi žaljenja časti, in dne 2. t. m. je bila določena razprava na porotnem sodišču v Gorici. Do razprave ni prišlo, ker se je uredništvo „Gorice“ zavezalo pred razpravo plačati vse troške in preklicati vse žalitve, ki so bile naperjene proti imenovanim učiteljem.

Ta preklic, oziroma to izjavo je prinesla „Gorica“ v številki 46. z dne 9. t. m. in se glasi:

„Izjava. Podpisano uredništvo „Gorice“ izjavlja, da sta bila članka „Odkritje S. Gregorčičeve spominske plošče v Rihemberku“ in „K poročilo o nedeljski rihemberški slavnosti“ v številki 73. „Gorice“ z dne 3. septembra 1907, v kolikor se tičeta gg. učiteljev Pavel Plesničar, Anton Možina in Josip Bric, objavljena na podlagi napačne informacije, in obžaluje in preklicuje vse žalitve na njihov naslov. V Gorici, dne 2. junija 1908.“

„Gorica“ je torej vendar enkrat priznala, da zna krasti čast. Pljusko, ki jo je hotela prisiliti gori navedenim učiteljem, to pljusko je prismočila sebi na svoje razkrinkano lice. Veseli nas to iz sreca! Nočemo dalje segati za kulise, od kod so izviral vsi ti napadi, dasi nam je gradiva v obilici na razpolago. Pustimo to za danes, predaleč bi zašli. „Gorica“ sama torej lojalno priznava, da so bila vsa očitjanja „objavljena na podlagi napačne informacije“. To se pravi: Vse napadanje je imelo namen, škodovati bližnjemu moralno in materialno, pa

naj so strele v „Gorici“ prihajale od te ali one, morda celo posvečene roke! —

Z ozirom na opisano afero „Gorice“ z rihemberškimi učitelji bi svetovali, da postopa slov. učiteljstvo proti podobnim obrekovalcem samo in edino sodnijskim potom, kjer se seveda drugače ne da doseči zadoščanja.

Pridejo časi, da bo ljudstvo samo začelo spoznavati klerikalne osrečevalce ter obrnilo hrbet vsem, ki poznajo samo napadanja, maščevanje, sovraštvo, a ne krščanske ljubezni.

H koncu še besedo goriskim*) „krščansko mislečim“! Ali vas ne oblije rdečica sramu, da napada „Gorica“, ki je pač vaša vnetja zagovornica, na tak način vaše stanovske tovariše, ali ne čutiš bóli v svojem krščanskem ponosu, da mora ravno ista „Gorica“ izreči nad seboj bridko obsodbo, „da obžaluje in preklicuje vse žalitve“ na naslov vaših stanovskih tovarišev?!

Nemški „Schulverein“.

Celovec, 10. junija 1908.

Dne 8. t. m. je imel nemški „Schulverein“ svoje glavno zborovanje v Celovcu. Na tem zborovanju je bilo zastopanih 481 podružnic s 63.641 glasovi in 668 delegatov s 1523 glasovi. Udeležile so se skupščine vse nemške političke stranke. Prišel je nemški minister-rojak Henrik Prade, ki je v svojem govoru naglašal, da niso nemške obrambne organizacije nobena bojna društva. Nemci hočejo ohraniti samo to, kar je nemškega, in zagotoviti nemškim otrokom nemško vzgojo.

Med raznimi nemškimi poslanci je bilo videti tudi krščanskosocialnega nemškega drž. poslanca Sturm z Dunaja, alias Šturma, rodom Slovenca, ki je bil svoje dni profesor v Novem mestu in predsednik tamkajšnjega slovenskega pevskega društva. Sedaj je renegat, zato ga ceni tudi — „Slovenec“.

Skupščino sta pozdravila klerikalca minister dr. Gessmann in predsednik državnega zbora, dr. Weisskirchner, pozdravil jo je tudi dr. Pernerstorfer, eden voditeljev socialne demokracije.

„Schulverein“ je imel v tem letu 636.473 K dohodkov, za 134.655 K več kot lani.

„Schulverein“ porabi največ svojih denarnih sredstev za nemško šolstvo v slovenskih deželah, predvsem na Spodnjem Štajerskem. To je priznal sam odbornik dr. Wotava.

Nov dokaz: Nemški „Schulverein“ je dovolil po poročilih nemških listov izredno visoko podporo za nameravano nemško šolo pri Sv. Lenartu v Slov. goricah. Dovolil je tudi podporo za zidanje nove šole na Sladki gori pri Cmureku in za nemško šolo v Šiški pri Ljubljani. —

Kaj pa naša družba sv. C. in M.? Kaj pa naši klerikalci?! — — —

Starši, dajte nadarjene sinove študirat!

Tako pozivlja „Domovina“ slovenske starše, pišoč dalje: Šolsko leto se bliža svojemu koncu, in marsikateri oče premišljuje o prihodnosti svojih otrok. Če želiš, da bi se tvojemu otroku boljše godilo, kakor se morebiti godi tebi, ne

*) In kranjskim! Uredn.

znej v Derendingi pri Tibingu. Tukaj je prav marljivo spisoval slovenske knjige, živahno občeval z deželnimi stanovni kranjskimi ter podpiral slovenske mladeniče, ki so študirali na evangelijskem vseučilišču v Tibingu. Kranjska dežela mu je do smrti plačevala plačo, ki jo je prejemal v Ljubljani, namreč po 200 tolarjev na leto. S tem denarjem je podpiral zlasti tiste dijake, ki so bili preganjani zaradi vere. Trubar je bil sploh človekoljuben, silno delaven in energičen mož. Še na smrtni postelji je narekoval svojemu pisarju Lutrovo postilo.

Umril je dne 28. julija 1586. l., star 78 let. Pokopali so ga v Derendingi z velikimi častmi.

Napis na Trubarjevem nagrobnem spomeniku.

Kakor znano, je Trubar pokopan v Derendingi. — Tam je na njegovem grobu napis v latinskem jeziku, ki se glasi v slovenskem prevodu:

zamudi dati otrokom, posebno fantom, višje izobrazbe! Posvetuj se z domačim učiteljem, in on ti bo svetoval, kam s fantom. Morebiti ima veselje in nadarjenost do študiranja; izpolni mu to željo, če ti je le mogoče! Višjih šol, ki bi nadaljevale ljudskošolsko omiko, Slovenci, žal, še nimamo drugih kakor gimnazije. Pomagajmo si z njimi! Saj ni treba, da bi moral ravno izvršiti vso gimnazijo in potem še visoko šolo, to namreč stane mnogo truda in denarja, saj je že dovolj, če ima par razredov kake srednje šole, za vedno se mu bo poznalo in lažje mu bo hodilo, naj se potem že obrne, kamor se hoče. Ali ne vidiš, da danes ne odločuje samo pridnost in denar, temveč časih še bolj tisto, kar ima kdo v glavi?

Če pa nameniš sina za študiranje, začni že takoj s pripravljanjem! Pozvedi, kar se zahteva za sprejemni izpit, domači učitelj bo ti gotovo rad šel na roko, skrbi, da se fant med počitnicami telesno in duševno okrepi, potem pa ga privedi 4. julija ali 16. septembra k sprejemnemu izpitu. Skrbi nadalje za dobro stanovanje, od tega je časih odvisen ves napredek, a tudi med letom ga ne puščaj samega, priди večkrat pogledat in povprašat!

Temu pozivu dostavljamo: Učiteljstvo naj gre staršem na roko, ko ustvarjajo otrokom bodočnost. Naj bo tudi v tem primeru učiteljstvo svojemu ljudstvu — dobrotnik.

Glas iz Gorice.

Dne 3. t. m. smo imeli v goriškem okraju uradno učit. konferenco po sledečem vzporedju:

1. Uradna naznanila.
2. Opazke c. kr. okrajnega šol. nadzornika.
3. Kako naj širi šola med narod smisel za snago? — Poročal tovariš Peter Medvešek.
4. Šolske hranilnice. Poročala tovarišica Kristina Doljakova.
5. Roditeljski večeri. Poročal tovariš Rudolf Vižintin.
6. Poročilo komisije za okrajno učiteljsko knjižnico.
7. Volitev komisije za okrajno učiteljsko knjižnico.
8. Volitev stalnega odbora za prihodnjo okrajno učiteljsko konferenco.
9. Samostalni predlogi.

I. C. kr. okrajni šolski nadzornik Franc Finšger pozdravi kot predsednik vse konferenčne člane, predsednika c. kr. okrajnega šolskega sveta g. grofa Henrika Attemsa, ki ga je učiteljstvo živahno pozdravljalo, ker je v resnici naklonjen šolstvu in učiteljstvu. Pozdravil je tudi ravnatelja ženskega c. kr. učiteljskega in vse navzoče nečlane konference. Za svojega namestnika je imenoval tovariša Tomaža Juga, ki je že petdeseto leto aktiven v učiteljski službi, ter prešel k dnevnemu redu.

Prej je še dvorni svetnik g. grof Henrik Attems kot predsednik c. kr. okrajnega šolskega sveta pozdravil učiteljstvo, zagotovil svojo naklonjenost do šolstva in želel, da bi konference rodila obilega sadu za blagor naše mladine.

*) In višje realko v Idriji. Uredništvo.

Mož v tem grobu leži, mož svet iz slovenskega roda, Primož, ki bil je glasnik Kristusa svojega zvest. Prvi napolnil je on s pobožnostjo pravo Ljubljano, z doma pregnan je povsod božjo besedo glasil. Rotenburg v njem imel je zvestega oznanjevalca, v Kemptenu on je slavil z glasom donečim Boga. Urach nato ga sprejel spet v virmberško je zemljo. v Laufenu bil učenik in v Derendingi potem. V jezik domači on prvi prestavil je svete bil knjige, božjo besedo glasil daleč na vzhodni je kraj. Oče sirotam je bil in gostom prijatelj, podpornik, življenje, kako bilo je vredno časti! Hrabro se je bojeval in modro končal je življenje. hranil je nauk čisto, ki ga je vedno učil. Slava njegova zato bo s Pavlom enako mu večna, ki ne uniči je čas, ki bo ostala na vek.

V dolgem in lepem govoru je omenjal predsednik Finšger šestdesetletno vladanje našega viteškega glavarja in poudarjal razvoj slovenskega šolstva in naše kulture v tej dolgi dobi težkega in trudapolnega vladanja vseh avstrijskih narodov pod blagonosnim žezlom tega mogočnega zaščitnika prosvete in napredka v naši očetjavi. Svoj govor je zaključil predsednik s slava-klicem Njegovemu Veličanstvu, in učiteljstvo je zapelo cesarsko pesem z željo v srcu, da bi blagonosna vladarjeva roka podpisala v najbližji bodočnosti nov šolski zakon, ki bi rezal šolstvu in učiteljstvu boljši kruh nego tolikokrat z obupom imenovani § 55. Tudi to se zgodi, le pogumno naprej — na delo! Poslalo se je kabinetni pisarni vdanostno adresno za Njegov Veličanstvo!

Predsednik je vzpodbujal učiteljstvo k popolnitvi samoobrazbe in z vnetimi besedami priporočal Slov. Šol. Matico.

II.

Z dobrotočnimi opomnjami je hvalil naše vrline in grajal naše hibe pri vsem pouku na šolah svojega okraja po posameznih predmetih. Vse opomnje so bile izbrani podagoški, didaktički in metodiški aforizmi priznanega šolnika. Tako je prav!

III.

Lepega predavanja tovariša Medveška ne morem s kratkim opisom očrtati v teh vrstah. Ako bi izpustil le stavek, bi ne bila več to ona lepa harmoniška celota, ki jo naj spretni tovariš Peter Medvešek priobči v našem lepem družinskem listu „Domače ognjišče“. Podrobne debate so se udeležili tovariši Bajt, Alojzij Urbančič, Balič i. dr. Predlogi poročevalčevi so bili soglasno sprejeti.

IV.

Poročevalka tovarišica Kristina Doljakova je dokazala s svojim referatom, da je spretna poznavaalka nežnih otroških src in se izreka proti obligatorični uvedbi šolskih hranilnic. Izzvala je živahno debato pro in contra s tovariši Bajt, Marmolja, Alojzij Urbančič, Križman in drugi. Konference se je končno izrekla v smislu predloga marljive poročevalke in prepustila je tudi v tem oziru za uvedbo šolskih hranilnic dosedanje zlato prostost.

V.

Tovariš Rudolf Vižintin je s svojim spretnim peresom zaertal glavne misli o ureditvi roditeljskih večerov tudi v našem okraju v smislu strokovnjaškega dela neumornega nadzornika Pribila, ki ga je izdala naša dična Slov. Šolska Matica. Živahna debata vseh tovarišev je pričala, da bomo tudi na Goriškem slušali poročevalčevim izvajanjem.

VI. in VII.

Uredniki okrajnih učiteljskih knjižnic so podali svoje statistične podatke, na kar se je zopet z vzklicem volil prejšnji knjižnični odbor (tovarišica Krsninova in tovariš Bajt za ajdovsko, Lavrenčič za gorisko in Vrč za kanalsko knjižnico).

VIII.

Soglasno je bil izvoljen tudi za to leto prejšnji stalni odbor za okrajno učiteljsko konferenco.

IX.

Samostalnih predlogov ni bilo, ker itak vsakdo spravi svoje težnje pred forum c. kr. okrajnega šolskega sveta s posameznimi vložki.

Dalje v prilogi.

Nomadi.

Spisal Ferdo Plemič.

S prvimi lastavicami prihajajo, z zadnjimi odhajajo ljudje votlih lic, mrzlično žarečih oči, moderni Nomadi.

Rezek veter zgodnje pomladi piha preko poljan in morja. Tedaj se odpro težka vrata, in v šolsko poslopje stopi mož izredno izstradanega života, zabožek pod pazduho. V veži nekoliko postoji, položi svoje breme kaj previdno na gazometer, ki se inace dolgočasni tam v kotu, si popravi razmršene lase ter poravnava privihnen ovratnik svoje tenke sukničice.

Iz nekega razreda se razlega pesem:

„Pomlađ je že prišla . . .“

Da, prišla je, in z njo prvi nomad, fotograf, specialist za otroške skupine, sredi katerih kraljuje navadno več ali manj resni obraz učitelja z več ali manj pedagoško privihnanimi brki.

Ko se je mož v veži dovoljno tojetliral za boljšo družbo, pozveduje pri šolskem slugi, je li in kdaj bi se dalo govoriti s šolskim vo-